

Езикови норми в бизнес комуникациите

Галя Христозова*

Въведение

Комуникациите в бизнеса са ежедневие за всеки от нас. За да се организира процесът на дейност във всяка една организация, се провеждат множество разговори, преговори, уточнения; пишат се документи, различни видове делови писма, води се кореспонденция, телефонни разговори. Разбира се, за да се съставят различните видове документи, си има изисквания, правила за тяхната структура, обръщения, подредба и т.н. за някои от тях – като биографиите например, са разработени дори специални бланки за улеснение на пишещите ги. Това е едната страна на проблема – съдържанието и подредбата. Другата, не помаловажна, е свързана със познаването и спазването на нормите на българския книжовен език. Високата езикова грамотност е част от културата на всеки специалист. Недопустимо е непознаването на правила от началните класове и допускане на езикови, правописни и пунктуационни грешки. Има държави, в които за заемането на високи държавни и административни длъжности се полага сериозен изпит по роден език.

Тези грешки се допускат не само в бизнес комуникациите. Те се наблюдават при журналисти, политици, общественици и когато станат публично достояние чрез медиите, могат да повлияят върху писането и говоренето на тези, които четат и слушат. Комуникативната компетентност в аспект правопис и правоговор показват общата грамотност и култура на всеки един и са визитна картичка за тяхната образование.

Съвременният български правопис е сравнително консервативна величина, която се характеризира със своята уникална константност. Голяма част от трудностите на правописа се коментират периодично на всякакви научни форуми, но рядко се променят.

Смелостта на имащите право да променят правилата (БАН) най-често се изчерпва с идеи за слято, полуслято и разделно писане, които правила вече са толкова разнообразни, че по-скоро има изключения, отколкото норма. Чрез последния правописен речник¹ за повечето от думите вече се регламентира дублетна форма.

Проблеми и решения

Ще анализираме някои от правописните, правоговорните и езиковите правила, които са най-важни, най-често се нарушават и могат да се обяснят и разберат без особени филологически познания.

На първо място: съгласуването на формите за учтивост.

В учтивата реч, когато разговаряме с другия участник в комуникационния процес на „Вие”, съществуват няколко варианта за съгласуване на подлога и сказуемото, когато сказуемото съдържа причастие или име.² Има един-единствен случай, в който няма съгласуване по род.

- Ако в изречението има минало свършено деятелно причастие (завършва на –л), се използва формата за множествено число, независимо дали участникът в комуникацията, към когото се обръщаме, е мъж или жена.

Извинете, госпожо Попова, Вие говорили ли сте с новия колега?

Извинете, господин Колев, Вие говорили ли сте с новия колега?

Миналите деятелни причастия в такива случаи се съгласуват с местоимението. Във всички останали случаи съгласуването е и по род. Миналите страдателни причастия и прилагателните имена в изразите за учтивост се съгласуват с подлога.

- Ако в изречението има минало страдателно причастие (завършва на „н” или „т”):

Госпожо Пеева, Вие притеснена ли сте за конкурса?

¹ Официален правописен речник на българския език, 2012, БАН

² Подлогът и сказуемото се съгласуват по лице и число, ако сказуемото е глагол, т.е. не съдържа причастие или име. Аз гледам филм. Мъжът гледа филм. Ние гледаме филм. Вие гледате филм.

Госпожо Колева, Вие гледате (гледахте, ще гледате) ли новите филми?

* проф. д.п.н. Галя Христозова,
Бургаски Свободен Университет

Господин Попов, **Вие притеснен ли сте за конкурса?**

Стреснат ли сте от резултатите, господин Митев?

Стресната ли сте от резултатите, госпожо Колева?

• Ако в изречението има прилагателно име:

Много сте мил, господин Попов!

Много сте мила, госпожо Петрова!

Грешки се допускат в първия вариант и често вместо форма за множествено число се употребява форма за единствено число според рода. Неправилно е да се каже:

*Госпожо Николова, Вие подписа (правилната форма е **подписаха**) ли сте документите?*

*Вие, госпожо Янкова, учи (правилната форма е **учиха**) ли сте в Англия?*

*Господин Петров, Вие писал (правилната форма е **писали**) ли сте до тези колеги?*

*Вие, господин Сотиров, виждал (правилната форма е **виждали**) ли сте този речник?*

В публичното говорене това е много често срещано нарушение.

*Бихте ли смени (правилната форма е **сменили**) партията? – (nova TV, 18.05.2012 г., 7.55 часа, водещият Евгений Генчев).*

*Твърди се, че сте му дал (правилната форма е **дали**) един милион лева. – (TV7, 22.05.2012 г., 8.12 часа, „Добро утро, България”, водещият Николай Баревков).*

*И вие сте бил (правилната форма е **били**) в клиниката „Св.Наум”. – (БНТ, 17.01.2012 г., 8.45 часа, „Денят започва”, водещата Евгения Марчева).*

*Вие сте решила (правилната форма е **решили**) да говорите. – (btv, предаването „Нека говорят”, 15.01.2012 г., 18.07 часа, Диана Найденова – журналист).*

На второ място, **членуване** с пълен и с кратък определителен член на съществителните имена от мъжки род, ед. число, завършващи на съгласен, и на прилагателните, числителните имена, някои от местоименията и някои от причастията, изпълняващи функцията на подлог или на определение на подлога. Аналогично, нарушава се и правилото за кратък член;

Грешките, които се срещат, са

разнопосочни, но най-типичните са:

1. Думата трябва да е членувана с пълен член, но е членувана с кратък член.

*Вербалната намеса на автора и справедливия (правилната форма е **справедливият**) му гняв доведоха до .... (в. Труд, „Похвално печално слово за родния туризъм“, 31.08.2017 г. стр.11).*

*... ще сте стабилизира или ще се взриви сектора (правилната форма е **секторът**)? (bTV, bTV Новините, 12.11.2015, 19.39 ч.) – надпис на екрана.*

*До края на годината ще бъде приет антикорупционния (правилната форма е **антикорупционният**) закон. (ТВ Европа, 13.08.2017, 22.34 ч.) – надпис на екрана.*

*Домусчиев ви благодари, но НАРОДА (правилната форма е **народът**) скоро ще ви измете!!! (фейсбук, Валери Симеонов - форум, 20.07.2018 г.).*

2. Думата трябва да е членувана с кратък член, но е членувана с пълен член.

*... те се готвят за фестивалът (правилната форма е **фестивала**) на комедията, който ще протече .... (bTV, „Преди обед“, 20.02.2015, 11.44 ч.) – надпис на екрана*

1. За правилното членуване с **пълен член** трябва да се знаят следните правила:

1. Пишем **пълен член**, когато думата е подлог в изречението.

Пожарникарят изгаси огъня.

Най-често подлогът е извършителят на действието.

Вълкът изяде овена.

Когато има **страдателен** залог, подлогът не е извършителят на действието.

Овенът е изяден от вълка.

Практическо правило:

Думата, която можем да заместим с личното местоимение „**той**”, членуваме с **пълнен член**.

Думата, която можем да заместим с личното местоимение „**него**” (**го**, на **него**, до **него**, под **него** и т.н.), членуваме с **кратък член**.

Ученикът прочете романа.

Романът е прочетен от ученика.

Той прочете него.

Той е прочетен от него.

*Той (ученикът) прочете него (романа).
(ученика).*

Той (романът) е прочетен от него

Съдът разпореди да задържат престъпника.

Той разпореди да задържат него.

Съдът разпореди престъпникът да бъде задържан.

Той (съдът) разпореди той (престъпникът) да бъде задържан.

2. Пишем **пълнен член**, когато думата е **съгласувано определение на подлога в изречението** (прилагателно име, числително име, причастие, пълни форми на местоименията).

Смелият пожарникар изгаси огъня. – прилагателно име

Вторият пожарникар не закъсня. – числително име

Уплашеният човек отиде на лекар. – минало страдателно причастие

Четящият човек е друг духовен свят. – сегашно деятелно причастие

Легналият старец бавно се изправи. – минало св. деятелно причастие

Моят приятел получи награда. – притежателно местоимение

Практическо правило:

Словосъчетанието, което можем да заместим с личното местоимение „**той**”, членуваме с **пълнен член**.

Словосъчетанието, което можем да заместим с личното местоимение „**него**”, членуваме с **кратък член**.

Висящият клон падна върху заледения тротоар.

Той падна върху него.

Той (висящият клон) падна върху него (заледения тротоар).

3. Пишем **пълнен член**, когато думата е **обособено приложение на подлога в изречението**.

Днес господин Митков, началникът на отдела, се среща със служителите.

Днес господин Митков, новият началник на отдела, се среща със служителите.

Практическо правило:

Словосъчетанието, което можем да заместим с личното местоимение „**той**”, членуваме с **пълнен член**.

Днес той се среща със студентите.

той – господин Митков; той – началникът, той – новият началник

Обобщение: Пълнен член има в **цялата група на подлога**, към която принадлежат неговите определения или приложения.

4. Пишем **пълнен член** и при прилагателните имена, числителните имена, причастията и пълните форми на местоименията, когато са подлог в изречението.

Дългият прескочи оградата. – прилагателно име

Третият получи бронзов медал. – числително име

Изгубеният ще се намери. – минало страдателно причастие

Мърморещият ме дразни много. – сегашно деятелно причастие

Падналият ще стане. – минало свършено деятелно причастие

Нашият е много талантлив. – притежателно местоимение

Практическо правило:

И тук можем да заместваме с **той** и с **него**.

5. Пишем **пълен член**, когато членуваната дума е **пред** или **след** спомагателния глагол **съм** (**бъда**) в което и да е глаголно време, т.е. при съставно сказуемо.

Помощникът е опитен.

Лекар е съседът от първия етаж.

Магазинът беше затворен.

Готов бе и последният участник.

Учителят е човекът, когото уважавам.

Приятелят ми ще бъде здрав след няколко дни.

6. Пишем **пълен член**, когато членуваната дума е **пред** или **след** някои други глаголи - **оказвам се**, **изглеждам**, **представявам** и **ставам** (и двата със значение „съм“) и др.

Третиият в турнира по шахмат се оказа най-награвждаваният състезател от нашия отбор.

Участникът от Полша изглежда най-мотивираният от всички нас.

Доходът представлява сборът от възнагражденията от заплатата и гражданските договори.

Григор стана първият успешен български тенисист.

Практическо правило:

И тук можем да заместваме с **той** и с **него**.

7. В изречението **подлогът** се съгласува със **сказуемото по число**.

*Вчера работникът бързо изкопа канала в двора на болницата. - **ед.ч.***

*Вчера работниците бързо изкопаха канала в двора на болницата. - **мн.ч.***

Практическо правило:

Когато променим числото на **сказуемото**, се променя и числото на **подлога**. Това е думата, която трябва да се членува с пълен член.

В часа по математика учителят разясни какво ще съдържа тестът за изпита в края на срока.

Ако се колебаем кои думи трябва да се членуват с пълен член, **променяме числото** на двете сказуеми – *разясни – разясниха, ще съдържа – ще съдържат*. Думите, които ще променят числото си, са подлог, т.е. трябва да ги членуваме с пълен член.

В часа по математика учителите разясниха какво ще съдържат тестовете в края на срока.

При промяна на числото на **сказуемото** се промени числото на съществителните *учителите* и *тестовете*. Това означава, че в първото изречение тези две съществителни имена от мъжки род трябва да се членуват с пълен член.

Асистентът донесе доклада на директора и каза сътрудникът да го покаже на екипа.

Проверка – променяме числото на **сказуемото**: *Асистентите донесоха доклада на директора и казаха сътрудниците да го покажат на екипа*. Думите, които промениха числото си при промяна на числото на **сказуемото**, са асистент и сътрудник. Те трябва да се членуват с пълен член в изходното изречение.

8. Пишем **пълен член**, когато членуваната дума е **обръщение**.

Ученикът, излезте на дъската!

Вие, пострадалият, се качете на линейката.

Ако обичате, първият, покажете си документите!

II. За правилното членуване с **кратък член** трябва да се знаят следните правила:

1. Пишем **кратък член**, когато думата е **допълнение, обстоятелствено пояснение** или **несъгласувано определение** в изречението.

В двора (обстоятелствено пояснение за място) *подадох на пазача* (непряко допълнение) *куфара* (пряко допълнение) *на сина ми* (несъгласувано определение) *за проверка*.

Видях бягащия (пряко допълнение) *да се крие зад ъгъла* (обстоятелствено пояснение за място) *и се обадох на пазача* (непряко допълнение) *на блока* (несъгласувано определение).

Практическо правило:

Тук можем да заместваме с **него**.

В него (в двора) *подадох на него* (на пазача) *него* (куфара) *на него* (на сина ми) *за проверка*.

2. Пишем **кратък член**, когато думата е **определение** на допълнението, на обстоятелственото пояснение или на несъгласуваното определение.

Видях стария (определение на допълнението) *рибар във вашия* (определение на обстоятелственото пояснение) *клуб на стръмния* (определение на несъгласуваното определение) *бряг на язовира*.

3. Пишем **кратък член**, когато думата е **обособено приложение** на допълнението, на обстоятелственото пояснение или на несъгласуваното определение в изречението.

Студентите имаха среща с проф. Митков – декана на факултета.

Студентите имаха среща с проф. Митков – новия декан на факултета.

Студентите имаха среща с него – проф. Митков, декана на факултета, новия декан на факултета.

4. Пишем **кратък член**, когато пред членуваната дума има **предлог**. След предлог никога не може да има подлог, значи членуваната дума е второстепенна част.

Разхождах се по площада на града с брата на доктора.

На трето място, **бройната форма** при съществителните имена от мъжки род, завършващи на съгласен и най-вече разликите в използването ѝ при лица и при не-лица.

Бройната форма се употребява само след числително бройно име (две, три, сто, хиляда и т.н.) или след местоименията за количество **колко, няколко, толкова**. Окончанията за

бройната форма са – **а** (молив – пет молива; петел – шест петела); –**я** (указател – два указателя; славей – колко славея, кон – три коня).

Има няколко важни характеристики, свързани с тази норма, които трябва да се знаят и да се спазват:

1. Бройната форма за множествено число на съществителни имена от мъжки род се отнася само за **не-лица**.

два бойлера, няколко гардероба, колко лева, толкова лебеда, пет пътя

2. Бройната форма се употребява и ако съществителното име за не-лице е пояснено от прилагателно име или от причастие.

два съседни блока, три приети правилника, пет-шест висящи клона, колко бездомни песа, няколко угаснали огъня, четири нахапани плода

3. Ако съществителното име се отнася за лица, не се използва бройна форма, а обикновено множествено число.

петима студенти, двама зъболекари, 146 кандидат-гимназисти, колко драматурзи, няколко пианисти, толкова миньори

4. Когато съществителното име се отнася за лица, се употребява мъжко-личната форма на числителните бройни имена, завършващи на –ма или –има; или, казано по друг начин – Мъжколичната форма на числителните бройни имена, завършващи на -ма или -има, изисква употреба на обикновена форма за множествено число, а не бройна форма на съществителното име.

двама фризьори, трима бизнесмени, петима гримьори, шестима босове

Нарушения във връзка с употребата (или неупотребата) на бройна форма при съществителните имена от мъжки род, завършващи на съгласен, се срещат най-вече в следните направления:

1. Най-честото нарушение е свързано с употреба на бройна форма при съществителни имена за лица след числителни бройни имена вместо формата за множествено число.

...е поставила на масата обвинителен акт срещу 13 члена (правилната форма е **членове**) *на руското разузнаване.* - (БНТ, „Денят започва, 17.07.2018 г., 6.21 часа, проф. Димитър Бечев – анализатор).

...направиха пет милионера (правилната форма е **милионери**) *само за девет месеца. Националната лотария търси още пет милионера* (правилната форма е **милионери**). – (btv, реклама, 24.07.2018 г. 11.53 часа).

Автобус, превозващ 31 пътника (правилната форма е **пътници**). – (btv, Новини, 22.12.2011 г., 19.10 часа, Гена Трайкова – журналист).

2. Сравнително често се среща и употребата на форма за множествено число на съществителното име след числително бройно име вместо бройна форма.

Кметовете на петте големи столични райони (правилната форма е **района**) ...–(нова TV, „Здравей, България”, 12.06.2012 г., 8.05 часа, Йорданка Фандъкова – кмет на гр. София).

Продължават да правят билборди (правилната форма е **билбордове**). – (btv, предаването „Преди обяд”, 16.05.2012 г., 10.28 часа, Мариана Аршева – моден продуцент).

2.1. Същото нарушение се допуска и след местоименията за количество колко, няколко, толкова.

Властите обявиха извънредно положение и жълт код за няколко региони (правилната форма е **региона**) *на Италия.* - (Нова tv, „Новините“, 13.11.2019 г., 19.16 часа, Антоанета Николова - журналист.

3. Грешки се допускат и когато между числителното име (или някоя от думите **колко, толкова, няколко**) и съществителното име от мъжки род има други думи: *няколко големи общински центрове* (правилната форма е **центъра**), *пет от най-трудните уроци* (правилната форма е **урока**), *колко от трудните тестове* (правилната форма е **теста**).

Ще бъдат закупени два нови модерни ускорители (правилната форма е **ускорителя**). – (btv, Новини, 28.02.2012 г., 17.09 часа, Кристина Баксанова – журналист).

4. Допускат се грешки при употребата на мъжколична бройна форма на числителните имена за лица – вместо нея се употребява обикновеното числително име. Интересен е фактът, че съществителното име за лице се употребява правилно – в множествено число.

Три (правилната форма е **трима**) *министри на ....* (БНТ 1, 31.01.2012 г., 8.04 часа, Новини, водещата Наталия Николова).

Когато допуснатата грешка е в писмената реч (вестник, списание или електронен сайт) или в устната (радио, телевизия), тя се допуска еднократно и може да остане по-незабележима и дори незабелязана. Но когато е в многократно излъчвана реклама, тя може да окаже влияние върху устната реч на слушателите.

Осем от всеки десет кардиолога (правилната форма е **кардиолози**) в България препоръчват аспирин „...”. Излъчва се по няколко телевизии по няколко пъти на ден.

Правилото, което трябва да се знае и спазва, е следното: Съществителните имена от мъжки род, завършващи на съгласен, имат бройна форма след числителните имена и след думите колко, няколко, толкова, ако са не-лица. Получават окончание – а или – я. Ако са лица – окончанията са за множествено число.

На **четвърто** място, **ятовият** преглас (променливо я) – нарушенията са преди всичко в западните говори, т.е. в Западна България;

В съвременния български език при определени и регламентирани фонетични условия е налице редуването на фонемите <'а : е >. В някои случаи старобългарската гласна ъ (наречена *ят*) се изговаря като ['а], а в други се прегласява и се изговаря като [е]. В източните говори се прегласява частично, в западните – във всички случаи. За правилен е приет източният вариант, а в западния има нарушение на книжовната норма. За част от българите ятовият преглас е сериозен правоговорен и правописен проблем.

Като книжовна норма съществуват следните **правила**:

1. Пише се **я** и се изговаря ['а] в думи от народен произход, когато:
  - 1.1. Думата е едносрична – *хляб, бял, грях, цяр, цял*;
  - 1.2. **я** е под ударение и следващата сричка е твърда (съдържа една от задните гласни – а, ъ, о, у) – *бягам, вятър, вяло*;
  - 1.3. **я** е под ударение и е в края на думата – *голям, живя, презрял, въртян*.
  - 1.4. **я** е под ударение и е пред твърда нешушкава съгласна – *бягам, мятам*.
2. Пише се и се изговаря **е**, когато:
  - 2.1. ударението пада на друга сричка (в този случай е без значение каква е следващата сричка – твърда или мека) – *бял – белотà; грях – грехòвен; вятър – ветровè; смях – смехът*;
  - 2.2. **я** е под ударение и следващата сричка съдържа:
    - 2.2.1. предните гласни **е, и** – *смятам – сметки; бяс – бèsен; голям – голèми; бял – бèли, превъртял – превъртèли; хляб – хлèбен*;
    - 2.2.2. меките съгласни, чиято мекост се бележи с **я, ю, ъ**: *дря̀мка – дрèмя, вях – вèя, кря̀кам – крèсьло*;
    - 2.2.3. шушкатавите съгласни **ж, ш, ч**, буквата **щ**, съгласния **й**, които образуват исторически меки срички: *сняг – снèжен; грях – грèшка; някой – нèщо; пряк – прèчка; лях – лèйка*.

За спазване на нормата най-лесно е да се използва следният алгоритъм.

АЛГОРИТЪМ ЗА ПИСАНЕ НА Я/Е

I етап: **Пада ли ударението върху сричката, съдържаща Я/Е?**

ДА

НЕ

Пише се **Е!**

II етап: **Твърда ли е следващата сричка?** (т.е. съдържа ли гласните а, ъ, о, у?)

ДА

Пише се **Я!**

НЕ

Пише се **Е!**

Най-често **я** се прегласява при:

1. Съществителни имена: *вятър, вятърът – ветровè; сняг – снеговè; бряг – бреговè, брегът, крайбрежие; промяна – промèни*;
2. Прилагателни имена: *зрял, зряла, зряло – зрèли; бял, бяла, бяло – бèли; тясна, тясно – тèsен, тèsни; рядък, рядко, рядка – рèдки*;
3. Местоимения: *някой – нèщо, някакъв – нèчий; всякой – всèки*;
4. Глаголи в минало свършено и в минало несвършено време от I и II спрежение: *четях – четèше, пях – пèше, пèят, пèете*; и техните причастия:
  - 4.1. Минали свършени деятелни причастия – в мъжки, в женски и в среден род се пише **я**, в множествено число – **е**: *живял, живяла, живяло – живèли; врял, вряла, вряло – врèли; полудял, полудяла, полудяло – полудèли*;
  - 4.2. Минали несвършени деятелни причастия: *четял, четяла, четяло – четèли; плетял, плетяла, плетяло – плетèли*;
  - 4.3. Минали страдателни причастия – *спрян, спряна, спряно – спрèни; изпят, изпята, изпято –*

изпѣти.

5. При сложни думи, които се пишат слято и в които главното ударение пада върху корена, не съдържат **я/е**: бял – белобрѣд, белослѣтински, няколко – неколкогодишен, неколкокрѣтен, неколкочасов, неколкоетѣжен, неколкоместен; ляв – левосектантски. В тези случаи е валидно правилото от алгоритъма, че при промяна на ударението **я** се прегласява.

Както се вижда, във формите за множествено число при прилагателните и съществителните имена и при причастията се осъществява ятов преглас, тъй като окончанието в тези случаи е морфемата (предната гласна) и.

Нарушенията са два вида:

1. Пише се и се произнася **е** вместо **я**.

Но победил **дедо** (правилната форма е **дядо**) Вазов. (Редута, 28.08. 2018 г., Тони Филипов -анализатор).

2. Пише се и се произнася **я** вместо **е**.

...и да отмъкне 1100 лева, след което да **побягне** (правилната форма е **побегне**) в неизвестна посока. (btv, Новините 17.11.2019 г., 19.04 часа, Петър Нанев, журналист).

С 6% са **повтнйали** (правилната форма е **поевтинели**) цените на храните. (TV7, Новини, 02.02.2014 г., 12.36 часа).

Има и много изключения от правилото, които са специфични и изискват по-високи лингвистични компетентности.

На пето място, **неправилната употреба на глаголното окончание „м”** за първо лице, множествено число, сегашно време на глаголите от I и II спрежение.

Правилото е: Глаголите в I лице, множествено число от I и от II спрежение имат окончание – м, а глаголите от III спрежение – ме.

I спрежение – четем

II спрежение – мислим

III спрежение – скачаме, стреляме

Грешка се допуска при глаголите от I и от II спрежение – вместо правилното окончание – м, се изговаря и пише неправилното окончание – ме (четеме, мислиме).

Тъй като преобладаващата част от политиците, телевизиите, журналистите е концентрирана в столицата, в която неспазването на тази норма е традиция, то да се чуе правилното изговаряне на глаголното

окончание е по-скоро изключение.

Въпросите, които ще дадем (правилната форма е **дадем**), *ще зададем*, *е* (правилната форма е **са**) *спазено ли е ...* (btv, Новините, 18.07.2018 г., 19.22 часа, Делян Добрев – политик).

В едно и също изречение е употребена правилната форма – ще **зададем** и неправилната **дадем**. Има и неправилно съгласуване по число – „въпросите ...е ...“. правилното съгласуване е „въпросите... са ...“.

Дайте да бъдем (правилната форма е **бъдем**) *малко по-отговорни ...Да говорим* (правилната форма е **говорим**) *сега за непрозрачност ...Оттук сега ние правим* (правилната форма е **правим**) *срещи ...* - (btv, „Тази сутрин“ 17.07.2018 г., 7.46 - 7.48 часа, генерал Кирил Войнов – експерт).

Чакай сега да видим (правилната форма е **видим**). *Я да видим .. Ето какво пишем* (правилната форма е **пишем**) *ние в твой SMS.* – (btv, :Мармалад, 16.11.2019 г., 16.03 ч., Радост Драганова - водеща).

Сега говорим (правилната форма е **говорим**) *за президента Плевнелиев.* – (БНТ, 22.01.2012 г. Боряна Димитрова – социолог).

Да видим (правилната форма е **видим**) *кой ще даде повече отговори.* - (Нова tv, „Семейни войни“, 18.07.2018 г., 18.52 часа, Цветомир Иванов - водещ).

Толкова за глупав ли мислим (правилната форма е **мислим**) *председателя на държавата? (фейсбук на Тони Филипов – форум, 13.04.2019 г.).*

Най-лесният практически начин е да произнесем глагола с местоимението ние – напр. ние четеме, а сега да опитаме без „е“ – ние четем. Може ли без „е“. Може. Значи това е правилната форма – ние четем. Ние скачаме – без „е“ ще се получи ние скачам. Тук трябва да е с „е“ – ние скачаме.

На шесто място, **ударение**. Често се чува произнасяне на думи с неточно поставено ударение – бю̀ро (вместо бю̀рò), училища̀ (вместо учѣ̀лица), родина̀ (вместо родѣ̀на), бол̀ничен (вместо бòл̀ничен), структура̀ (вместо ст̀руктура).

Особено впечатляващо е, когато нарушенията се правят от работещи в съответната сфера. Няма нищо по-недопустимо от това директори, учители (дори по български

език) да произнасят думата училища с неправилно ударение на последната сричка – училищѐ. Или научни работници да произнасят с неправилно ударение думата наука, а себе си да наричат научни работници.

Всички тези правила се учат основно до осми клас. Но ако не е изграден навик да се спазват или не знаят добре, се допускат посочените грешки. Всеки човек може да компенсира тези пропуски и да повиши езиковата си компетентност самостоятелно.